

Pisači

Pisači

- Pisač (engl. *printer*) je izlazni uređaj koji podatke iz računala ispisuje na papir.

2

Značajke pisača

- Podaci koji govore o značajkama pisača su:
  - razlučivost (rezolucija),
  - brzina rada,
  - tehnologija stvaranja otiska,
  - format pisača
(govori o najvećim dimenzijama papira koje pisač može prihvatiti).

3

Razlučivost pisača

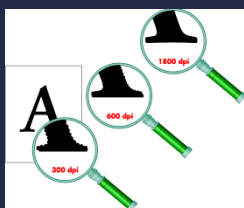
- Razlučivost je podatak o najvećem broju točkica koje pisač može ispisati na određenoj duljini.
- Izražava se u broju točkica po palcu (engl. *dot per inch, dpi*).
- Palac (engl. *inch*) je engleska mjera za dužinu i iznosi 2,54 cm.
- U načelu, kvaliteta ispisa je to bolja što je razlučivost veća.

4

Razlučivost pisača

Primjer:

- Pisač razlučivosti 600 dpi otisne 600 točkica na razmaku od jednog palca.
- Razmak između susjednih otisnutih točkica jest 1/600 palca što je približno 0,04 mm (25,4 mm/600).

5

Brzina rada

- Brzina rada je podatak o brzini ispisa. Izražava se:
  - brojem stranica u minuti, ppm (engl. *pages per minute*), npr. kod pisača s mlazom tinte i laserskog pisača.
  - brojem znakova u sekundi, cps (engl. *characters per second*), npr. kod matričnog (igličnog) pisača.

6

Tehnologije stvaranja ispisa

- Tehnologije stvaranja otiska se mogu podijeliti u dvije skupine s obzirom na način nastanka ispisa:
  - ispis koji nastaje **udarom**,
  - ispis koji nastaje **bez udara**.

7

Ispis udarom

- U ovu se skupinu svrstavaju pisači koji ispis stvaraju **mehanizmom koji udara u papir preko obojene vrpce**.
- Ispis može nastati **na dva osnovna načina**:
  - ispis **pomoću točkica** (npr. matrični pisač),
  - ispis udarom **unaprijed pripremljenih znakova** (npr. lepezasti pisač).

8

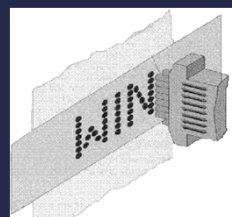
Ispis bez udara

- U ovu se skupinu svrstavaju pisači koji **ne dodiruju papir pri ispisu**.
- Ispis mogu stvoriti **na različite načine**, a u tu se vrstu pisača ubrajaju npr.:
  - pisači s mlazom tinte (engl. *ink jet*),
  - laserski pisači.

9

Matrični (iglični) pisači

- Kod matričnog (igličnog) pisača (engl. *dot matrix printer*) **svaki je znak** sastavljen **od točkica** koje su **raspoređene u matrični oblik**.

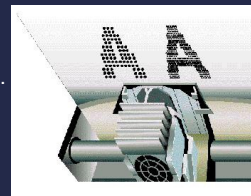

10

Matrični pisač

Matrični pisači

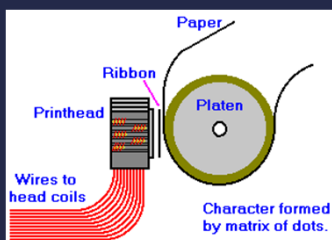
- Točke se ispisuju **pomoću iglica** (debljina iglica je od 0,2 do 0,4 mm) koje se nalaze u **glavi pisača**, i to tako da **iglice udare po papiru preko vrpce natopljene bojom**.
- Što je broj iglica veći, **otisnuti znak bolje izgleda**.

12

Matrični pisači

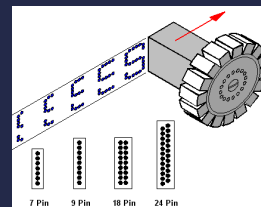
- Svaku od iglica pokreće njezin udarač (elektromagnet).

13

Matrični pisači

- Većina pisača ima 9 iglica (jedna iznad druge) ili 24 iglice (dva stupca po 12 iglica, drugi je stupac malo pomaknut u odnosu na prvi stupac).
- Zbog udaranja iglica u papir ovi su pisači **bučni**.

14

Matrični pisači

- Matrični su pisači pogodni za uredske poslove jer mogu ispisivati višestruke kopije, a jedina su vrsta pisača koji mogu ispisivati na beskonačnim obrascima.

15

Matrični pisači

- Vrpca natopljena bojom naziva se engl. **ribon**.

16

Matrični pisači

- Zbog popularnosti i rasprostranjenosti pisača tvrtke Epson, većina drugih matričnih pisača je sukladna s njima.

17

Načini prikaza boja

- Predmeti su različitih boja jer materijali od kojih su napravljeni apsorbiraju, odnosno reflektiraju određene boje.
- Boje se mogu prikazati mješavinom osnovnih boja. Uobičajen je prikaz pomoću:
  - crvene, zelene i plave boje (RGB),
  - modro-zelene, ljubičasto-crvene i žute boje (CMY).

18

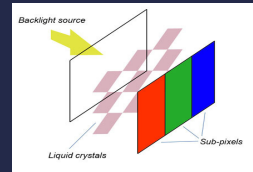
RGB

- Svaka se boja može prikazati kombinacijom tri boje: crvene (engl. *red*, *R*), zelene (engl. *green*, *G*) i plave (engl. *blue*, *B*).
- Monitori koriste takav prikaz.
- Jedna zaslonska točka monitora sastoji se od tri blizu smještene točke.
- One zbog nesavršenosti ljudskog oka promatraču izgledaju kao jedna točka.

19

RGB

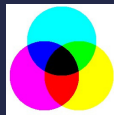
- Svaka od tri točke emitira svjetlost jedne boje: crvene, zelene ili plave.
- Ovisno o intenzitetu emitiranog svjetla svake pojedine boje, promatrač doživljava različite boje.
- Važno je uočiti da su obojene točke jedna pored druge te ne prekrivaju jedna drugu.

20

CMY

- Višebojni pisači stvaraju višebojnu sliku kombinacijom:
  - modro-zelene (engl. *cyan*, *C*),
  - ljubičasto-crvene (engl. *magenta*, *M*),
  - žute (engl. *yellow*, *Y*).

21

CMY

- Za razliku od monitora kod koga su obojene točke jedna pored druge, kod većine pisača se boje otiskuju jedna preko druge na isto mjesto.
- Svjetlost odbijena od površine papira mora proći kroz nanose sve tri boje (CMY).

22

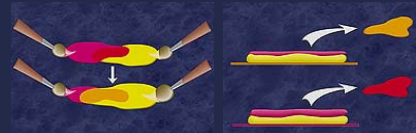
CMY

- Pisači rabe CMY prikaz boja jer se zasniva na tzv. suptraktivnom postupku po kome CMY boje propuštaju sve boje osim RGB boja.

23

CMY

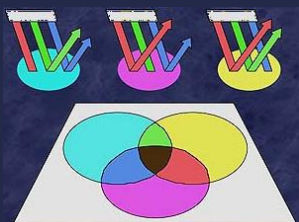

- Ovisno o gustoći nanosa pojedine boje može se odrediti koliko će crvene, plave i zelene boje doći do oka promatrača (obično se može nanijeti svaku od osnovnih CMY boja u 256 razina gustoće što rezultira sa 16 milijuna različitih boja).

24

CMY

- S gledišta promatrača postiže se isti dojam različitih boja kao da su nastale kombinacijom RGB boja.

25

CMY

- Ako je gustoća sva tri nanosa ista, rezultat će biti crna boja.

- Sloj magenta boje oduzima zelenu.
- Sloj cijan boje oduzet će od preostalog crvenu.
- Sloj žute boje oduzet će od preostalog i plavu, ostala je samo crna.

26

Dodatna crna boja - CMYK

- Crna boja se postiže nanosima jednake gustoće sve tri boje što je u praksi teško potići (u praksi dobivena boja najčešće nije crna, već je neka druga tamna boja).
- Zbog toga pisači koriste dodatnu crnu boju (engl. *black, K*) koja se nanosi na mjesta koja tom bojom treba ispisati.

27

Pisači s mlazom tinte

- Pisači s mlazom tinte (engl. *ink-jet*) ispis ostvaruju štrcanjem malih kapljica tinte na papir.

28

Tintni pisači (Ink-Jet)

Građa pisača s mlazom tinte

- Pisač s mlazom tinte u svome kućištu sadrži sljedeće dijelove:

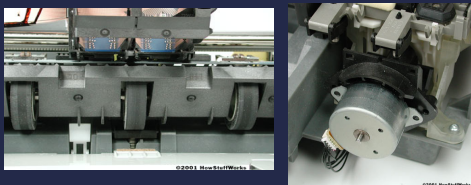
- glavu za ispis,
- koračni motor koji pokreće glavu,
- spremnike tinte.

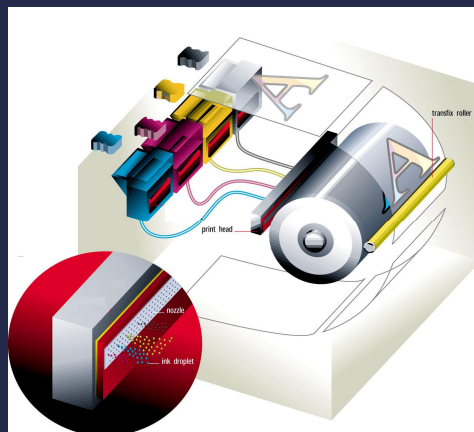
30

Građa pisača s mlazom tinte

- Pisač sadrži i mehanizam za pokretanje papira s valjcima koji pokreće koračni motor.
- Pomicanje papira mora biti usklađeno s pomacima glave.

31

32

Štrcanje tinte

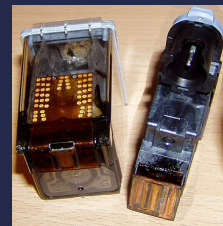
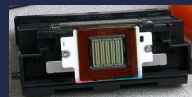
- Pisač s mlazom tinte stvara kapljicu koju štrca na papir na jedan od ova dva načina:
  - zagrijavanjem (termična glava),
  - vibracijama (piezoelektrična glava).

33

Termička glava

- Tinta se naglo zagrijava zbog čega dolazi do vrenja, povećanja tlaka i izbacivanja kapljice.
- Na ovome načelu su svoje modele razvile tvrtke:
  - Canon (BubbleJet)
  - HP (Thermal Ink Jet).

34

Termička glava

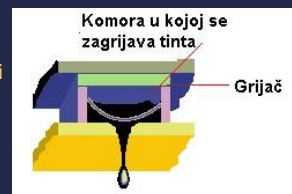
- Glava za ispis sastoji se od mnogo mlaznica malog promjera (približno 70 μm , što je približno i promjer ljudske vlasi).
- Svaka mlaznica ima svoju komoru za tintu.

35

Termička glava

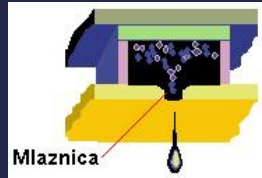
- Svaka komora ima svoj grijač. Kada na grijač dođe strujni impuls, on uzrokuje gotovo trenutno vrenje tinte koja ispuni komoru u kojoj se nalazi.
- Zatim se stvori mjehurić pare koji se vrlo brzo širi i poput male eksplozije istiskuje tintu kroz mlaznicu.

36

Termička glava

- Prolaskom tinte kroz mlaznicu strujni impuls na grijaču prestaje, a tinta se brzo ohladi.

- Hlađenjem se tinta lagano skuplja, stvara se podtlak koji u komoru uvlači novu količinu tinte i cijeli se postupak može ponoviti.

37

Spremnici s tintom

- Boja se nalazi u spremnicima tinte (engl. *ink cartridge*).
- Kod nekih se pisača zamjenom spremnika ujedno mijenja i glava za ispis što poskupljuje potrošni materijal.

38

Spremnici s tintom

- Postoje pisači kod kojih su spremnici svih boja u jednome kućištu i pisači sa zasebnim spremnicima za svako od boja.
- Pogodniji su ovi drugi jer se svaka boja može zamijeniti neovisno o ostalim bojama.

39

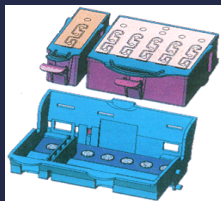
Primjer glave pisača (HP)

- Glava pisača ima više od 400 mlaznica promjera približno 70 mikrometara (μm).
- Međusobni razmak mlaznica je približno 40 μm .
- Svaka mlaznica može izbaciti približno 18.000 kapljica tinte u sekundi.
- Veličina kapljice izražava se pikolitrama (miliijunti dio milijuntog dijela litre) i velika je od 8-10 pl.
- Točkice koje nastaju najčešće su promjera približno 50 μm .

40

Piezelektrička glava

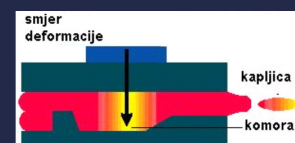
- Ispis nastaje vibracijama piezelektričkog elementa (kristala) koji se pod utjecajem izmjeničnog napona izobliči i izazove izbacivanje kapljice.
- Na ovome je načelu svoje modele razvila tvrtka Epson.

41

Piezelektrička glava

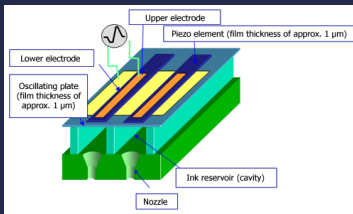
- U komori se tinta ne zagrijava, već se na piezelektrički element (kristal) dovodi električki impuls koji uzrokuje njegovo izobličenje.
- Izobličenje stvara tlak u komori koji istiskuje kapljicu tinte kroz mlaznicu na papir.

42

Piezelektrička glava

- Prestankom električke pobude, kristal se vraća u prvobitno stanje, zbog čega se u komori smanji tlak pa je moguće punjenje novom količinom tinte.

43

Spremnici s tintom

- Boja se nalazi u spremnicima tinte (engl. *ink cartridge*).
- Kod nekih (npr. Epsonovih) modela glave za ispis su trajne i ne mijenjaju se s tintom.

44

Spremnici s tintom

- Postoje pisači kod kojih su spremnici svih boja u jednome kućištu i pisači sa zasebnim spremnicima za svaku od boja.
- Pogodniji su ovi drugi jer se svaka boja može zamijeniti neovisno o ostalim bojama.

45

Laserski pisač

Laserski pisač

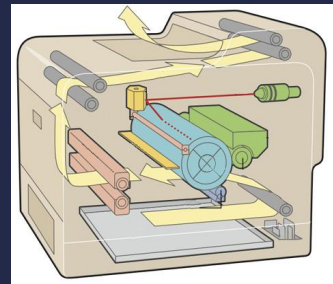
- Laserski pisači (engl. *laser printer*) odlikuju se ispisom visoke kvalitete i tihim radom.

47

Načelo rada

- Ispis na papiru nastaje zbog elektrostatskog privlačenja suprotnih naboja. Boja se na papir prenosi u nekoliko koraka.

48

Fotoosjetljivi bubanj

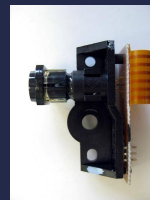
- Temeljni dio svakog laserskog pisača je **bubanj** izrađen od **fotoosjetljivog materijala** (najčešće selen).

49

Bubanj i laserska zraka

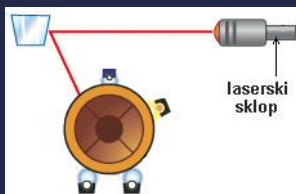
- Fotoosjetljivi materijal ima svojstvo generiranja i pohrane naboja na osvijetljenim mjestima.
- Za osvijetljavanje bubnja koristi se **laserska zraka** jer ju je moguće **vrlo dobro fokusirati** (točke osvijetljavanja na bubnju moraju biti male da bi razlučivost pisača bila velika).

50

Laserska zraka

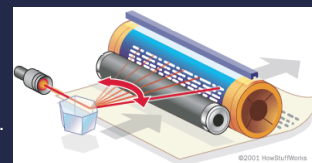
- **Pogonski sklop** laserskog pisača, na osnovu podataka o željenom izgledu ispisa na papiru, **upravlja laserom** (usmjerava lasersku zraku i upravlja njenim prekidanjem).

51

Laserska zraka

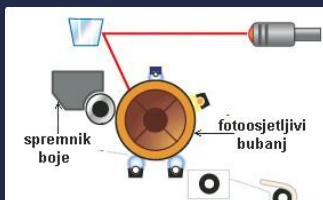
- Dok se fotoosjetljivi **bubanj okreće**, laserskom se **zrakom osvijetljavaju mjesta** na bubnju na koja se **želi nanijeti boja**.
- Pod utjecajem svjetla (laserske zrake) ta se **mjesta na bubnju elektrostatski nabijaju**.

52

Slika na bubnju

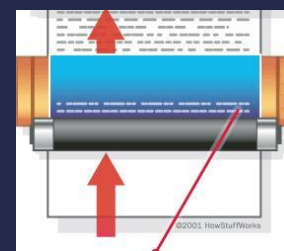
- Nabijeni se bubanj vrti uz **spremnik boje** (praha).
- Zbog privlačenja različitih naboja boje i bubnja, boja se **hvata na prethodno osvijetljene dijelove bubnja**.

53

Slika na bubnju

- Na bubnju tako nastaje **slika onoga što se želi ispisati na papiru**.
- Slika se s bubnja **prenosi na papir** tako da se **papir provlači ispod bubnja**.

54

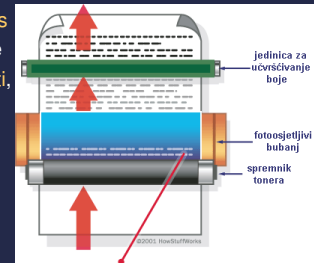
Slika na papiru

- Papir je prethodno elektrostatički nabijen pa se, zbog različitog naboja boje i papira, slika (boja) s bubnja prenosi na papir.
- Sada je na papiru preslika onoga što je bilo na bubnju, ali se boja drži na papiru samo zbog elektrostatskog privlačenja i lako se skida.

55

Učvršćivanje boje

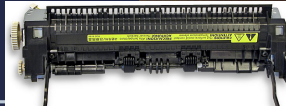
- Da boja ne bi otpala s papira, potrebno ju je na neki način učvrstiti, "zalijepiti" za papir.

56

Učvršćivanje boje

- Boja se učvršćuje zagrijavanjem papira (na približno 200°C).
- Na toj se temperaturi čestice boje (koje u sebi imaju stanovitu količinu veziva) rastope i ostanu trajno zalijepljene na papiru.

57

Spremnik boje - toner

- Boja je kod laserskog pisača prah (engl. *toner*).
- Boja je smjesa ugljika (čade) i veziva (plastične smole).
- Boja je smještena u poseban izmjenljiv spremnik (engl. *toner cartridge*).

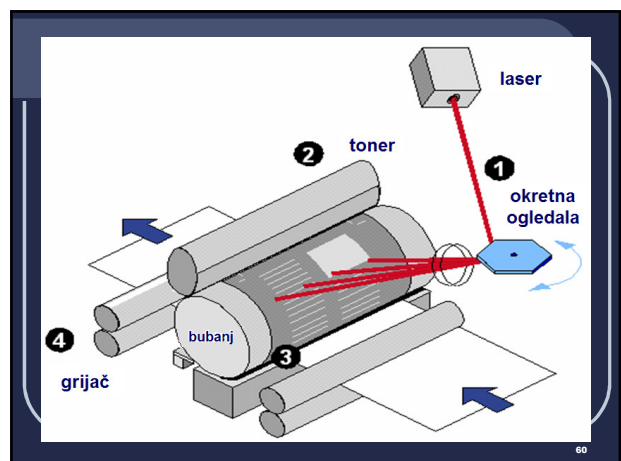

58

Načelo rada – sažetak:

- Osvjetljavanje bubnja laserskom zrakom (elektrostatsko nabijanje osvijetljenih dijelova).
- Privlačenje boje (praha) na nabijena mjesta zbog elektrostatskog privlačenja.
- Prijenos praha (slike) s bubnja na papir.
- Učvršćivanje boje na papiru zagrijavanjem papira.

59

60

Laserski pisač

- Uobičajeni izgled laserskog pisača.

61

Laserski pisač u boji

- Laserski pisač u boji ima četiri spremnika za boju.
- Postoje izvedbe s jednim i s četiri bubnja (za svaku od CMY boja i jedan za crnu boju).
- Pisač ima **jedan laser**, a njegova se svjetlost složenim sustavom ogledala **reflektira do bubnja** (jednog ili sva četiri).

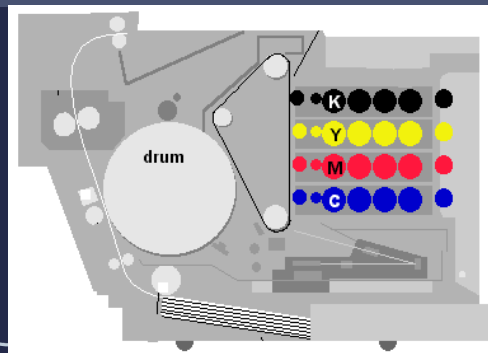
62

Laserski pisač u boji

- Potrebno je stvoriti elektrostatsku sliku za svaku od CMYK boja.
- Stvara se slika po slika na istome bubnju (za izvede s jednim bubnjem) ili se stvara slika po slika za odgovarajuću boju na odgovarajućem bubnju (za izvede s četiri bubnja).

63

- Laserski pisač provlači papir četiri puta ispred bubnja: po jedan prolaz za svaku od CMYK boja.

64

Pogonski sklop pisača

- Pogonski sklop laserskog pisača ima zadaću "protumačiti" naredbe koje računalo šalje pisaču i na temelju tih naredbi oblikovati izgled stranice.
- Izgled stranice oblikuje tako da pretvara binarne podatke u raspored točaka na papiru.
- Raspored točaka na papiru naziva se raster.
- Pogonski sklop laserskog pisača je zapravo malo namjensko ugrađeno računalo koje se sastoji od mikroprocesora, memorije i pomoćnih sklopova.

65

Memorija laserskih pisača

- Veličina rastera (broj točaka) za cijelu stranicu ovisi o veličini slike (onoga što se treba ispisati) i razlučivosti pisača.
- Uz razlučivost 600x600 dpi za pohranu podataka o stranici A4 formata treba više od 4MB memorije (za višebojne pisače do 64 MB).
- Zbog navedenog laserski pisači moraju imati memoriju velikog kapaciteta (najveću od svih pisača).

66

Postupak ispisa

1. Korisnik na računalu bira naredbu za ispis.
2. Računalo posredstvom pogonskog programa pisača (engl. *printer driver*) prevodi dokument u jezik razumljiv priključenom laserskom pisaču.
3. Pisač prihvata naredbe, rasterizira stranicu i pohranjuje podatke o stranici u memoriju.
4. Na temelju tih podataka ispisuje se stranica na bubanj i zatim preslikava na papir.

67

Jezik pisača - PDL

- Da bi računalo i pisač mogli komunicirati, moraju rabiti isti jezik.
- Laserski pisači "razumiju" naredbe u PDL jeziku (engl. *page description language*).
- PDL je računalni programski jezik kojim je pisaču moguće "opisati" što se od njega traži.
- Postoji više inačica PDL jezika, ali je većina suvremenih programa i pisača građena tako da se međusobno "razumiju".

68

Termički pisači

- Termički pisači (engl. *thermal printer*) stvaraju ispis na posebnoj vrsti papira toplinskim djelovanjem termičke glave.
- Glava takvih pisača uglavnom pokriva papir po cijeloj širini, a sastoji se od niza minižurnih grijača.
- Grijači su poredanih u liniju postavljenu okomito na smjer gibanja papira.

69

Termički pisači

- Postoje razne izvedbe termičkih pisača s obzirom na način stvaranja ispisa.

70

Termički POS pisači

- Termički POS (engl. *point of sale printer*) pisači namijenjeni su ispisu računa u trgovinama.
- Papir na koji djeluju grijači ovog pisača je temperaturno osjetljiv i na zagrijanim mjestima površina papira prelazi u crnu boju.

71

Termički pisači s folijom

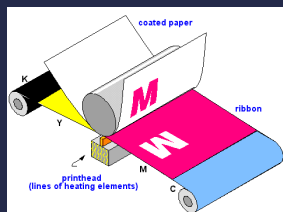
- Kod pisača s folijom (engl. *dye-sublimation*), boja se nalazi na foliji (vrpci) s koje se zagrijavanjem prenosi na papir.

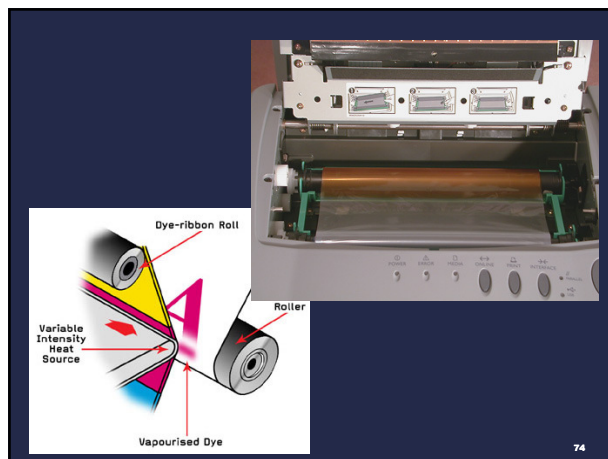
72

Termički pisači s folijom

- Grijači su poredanih u liniju postavljenu okomito na smjer gibanja papira, pa svaki od njih može zagrijati svoj dio folije.
- Kao posljedica, s folije se isparava boja (mijenja se agregatno stanje) ispred grijača, a pare se potom skrtnjuju na papiru.

73

74

Termički pisači s folijom

- Na isto mjesto nanose se 4 sloja boje a debljina svakog sloja ovisi o temperaturi grijaćeg elementa i trajanju grijanja.

75

Termički pisači

- Glavni nedostatak ove vrste pisača je skup potrošni materijal (papir, termičke folije).

76

Kako odabrati?

Prilikom nabavke pisača valja imati na umu sljedeće:

- namjenu pisača,
- cijenu pisača,
- dimenzije papira koje taj pisač prihvata,
- cijenu potrošnog materijala (boje i papira),
- sukladnost s računalom korisnika.

77